

Nyhetsbrev

Vi samarbetar med kommuner i Stockholms län och Region Stockholm

2026-09-23 | Årgång 13 | Nummer 8

[Läs brevet i webbläsare](#)

Hej

Nu är hösten här och dagarna blir allt kortare. Även om löven ännu inte hunnit skifta färg i Stockholmsområdet påminns vi av den klara luften och mörkare kvällarna om att hösten har gjort sitt intåg. Med hösten kommer också många spännande aktiviteter och mötesplatser för lärande, utveckling och erfarenhetsutbyte.

PKC:s utbildningar är i full gång och vi ser fram emot att möta många av er vid olika konferenser och utbildningar. Under den närmaste tiden finns vi på Nationella konferensen i palliativ vård, Stockholms Demensdagar och Äldreomsorgsdagarna. Besöker du någon av konferenserna är du varmt välkommen att träffa oss, ta del av vårt utbud och samtala om frågor som rör palliativ vård.

Samtidigt pågår planeringen inför Palliativa veckan, som i år är en nationell satsning som samlar olika verksamheter och människor kring kunskap, reflektion och ökad kännedom om palliativ vård. Programmet vi erbjuder under Palliativa veckan finns att ta del av på vår hemsida.

Månadens referat är skrivet av Johan Sundelöf och handlar om HOPE-SE, en samtalsguide på svenska för att utforska och möta existentiella, andliga och religiösa behov. Referatet lyfter en viktig dimension av personcentrerad palliativ vård och belyser hur dessa frågor kan uppmärksammas och integreras i mötet med patienter och närstående.

Vi önskar er fin läsning,

Annika Cederholm med medarbetare på PKC

Annika Cederholm
Verksamhetschef

Anette Alvariza
Vetenskaplig ledare

Christel Hedman
Vetenskaplig ledare

Kalendarium

Kommande utbildningar med platser kvar

Introduktion till PKC:s utbildningar för hemtjänstpersonal
Digital informationsträff för personal och chefer

Utbildning om palliativ vård anpassad för personal inom LSS – en introduktion
Digital informationsträff för chefer, samordnare och vårdpersonal

Gemensam workshop Tema Cancer och Palliativt kunskapscentrum
För personal inom ASIH/SPSV, Tema Cancer och akutklinik

Fortbildningseftermiddag för ST-läkare och specialister i palliativ medicin
Tema: Palliativ sedering

Digital ombudsträff för palliativa ombud i kommunerna
För palliativa ombud utbildade av PKC

Palliativ vård – en introduktion
Halvdags introduktionsutbildning i palliativ vård

Digital ombudsträff för palliativa ombud i kommunerna
För palliativa ombud utbildade av PKC

Att vårda i mötet mellan kultur och död
Föreläsare: Mona Lindkvist

Palliativ vård vid hjärtsvikt
Föreläsare: Johannes Linke

Symtomkontroll och teamarbete
Fysisk heldagsutbildning för legitimerad personal inom kommunal hälso- och sjukvård

Ett språk för själen – reflektioner om existentiella behov inom vård och omsorg
För kuratorer verksamma inom vård och omsorg

Kloka kliniska val i palliativ vård – föreläsning för läkare
Föreläsare: Christel Hedman

Undersköterskans roll i palliativ vård
Digital grundutbildning om undersköterskans roll i den palliativa vården

2-dagars kurs i ST-handledning för specialister i palliativ medicin

Kursledare: Fredrik Walentin

Lansering av Vilja 2.0 – tillsammans utvecklar vi morgondagens palliativa vård

Fysisk eftermiddag på Piperska Muren

Subkutana läkemedelspumpar för symtomlindring i palliativ vård

Föreläsare: Hanna Palo och Per Furst

Omvårdnad och behandling vid maligna tumörsår

Föreläsare: Susanne Dufva

Nyheter

Palliativa veckan 2026

Palliativt kunskapscentrum är med och anordnar Palliativa veckan, den 2–8 november 2026 – en vecka där vi sätter ljuset på det som kan kännas både svårt och utmanande men som någon gång kommer nära oss alla! Ta del av programmet via länken nedan. Sidan uppdateras efter hand.

[Läs mer här](#)

Save the Date:

PKC-dagen 2027

Save the date!

PKC-dagen

4 maj 2027

Tema: *Våga vara nära*

PKC:s heldagskonferens på området palliativ vård, PKC-dagen, återvänder den 4 maj 2027! Maj kan kännas långt borta, men passa redan nu på att märka upp dagen i era kalendrar. Årets tema är "Våga vara nära". Mer information kommer.

Digital ombudsträff för palliativa ombud

Hur ska det bli?
Varför gör det ont?

Vem tar
hand om Gunnel?

Gjorde jag
rätt?

© Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län

Temat denna gång är existentiella utmaningar. Lisa Sand, socionom och med. dr., föreläser och bidrar med kunskap om hur man kan bemöta existentiell kris i dödens närhet där behovet av trygghetsskapande är stort.

Välj någon av de 2 eftermiddagarna som erbjuds i oktober. Programmet är detsamma båda dagarna, så välj det datum som passar dig bäst:

Digital ombudsträff för palliativa ombud i kommunerna (15 oktober)

Datum: 15 oktober 2026 kl. 13:00–16:00

[Läs mer och anmäl dig](#)

Digital ombudsträff för palliativa ombud i kommunerna (22 oktober)

Datum: 22 oktober 2026 kl. 13:00–16:00

[Läs mer och anmäl dig](#)

Save the Date:

Lansering av Vilja 2.0 – tillsammans utvecklar vi morgondagens palliativa vård

Ett uppdaterat verktyg för verksamheter som vill stärka och utveckla palliativ vård

Palliativt kunskapscentrum bjuder in till en eftermiddag där vi presenterar Vilja 2.0, en vidareutveckling av vårt uppskattade verktyg för verksamhetsutveckling inom palliativ vård.

Vilja är ett digitalt stöd för verksamheter som vill utveckla och stärka palliativ vård på ett strukturerat och långsiktigt sätt. Dagen riktar sig till dig som leder, samordnar eller deltar i utvecklingsarbete inom vård och omsorg.

Hematologen vid Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge presenterar erfarenheter från ett pågående utvecklingsarbete där Vilja används för att stödja verksamhetens arbete med ökad kunskap och kompetens inom palliativ vård.

Har du själv erfarenhet av att ha jobbat med Vilja vill vi höra från dig!
pkc.sls@regionstockholm.se

När?

Torsdag 26 november 2026, kl. 12.00–15.30

Var?

Piperska Muren, Stockholm

[Läs mer](#)

Ett språk för själen – reflektioner om existentiella behov inom vård och omsorg

PKC erbjuder i samverkan med fSIP (Föreningen för socionomer inom palliativ vård) och Nätverket för kuratorer inom Geriatrik och Primärvård en utbildningseftermiddag om palliativa vårdbehov och livsfrågor i ett vård och omsorgssammanhang. Syftet med eftermiddagen är att stärka kuratorns kompetens i att uppmärksamma och bemöta existentiella behov i mötet med patienter och närstående.

När?

23 november 2026, kl. 13.00–16.00

Var?

Valfritt fysiskt eller digitalt

Föreläsning kl. 13-14 där målgruppen kan välja att delta via länk eller delta på plats. Efterföljande workshop leds av kuratorer för de deltagare som är på plats. Workshopen har begränsat antal platser.

Föreläsare: Johan Sundelöf – överläkare och specialist i Geriatrik och palliativ medicin, lektor på Uppsala universitet.

[Läs mer och anmäl dig](#)

Månadens film!

Månadens film är "*Symptomlindrande omvårdnadsåtgärder i livets slut*" med Kristina Zarins, specialistsjuksköterska i palliativ vård och vårdutvecklingsledare vid PKC. Filmen ingår i modul 3 av Palliativt kunskapscentrums webbutbildning i Palliativ cancervård: "Livets slutskede och döendet".

[Se filmen här!](#)

HOPE-SE

– en samtalsguide på svenska
för existentiella, andliga och
religiösa behov

Referat av Johan Sundelöf

Överläkare vid Akademiska sjukhuset och
Universitetslektor vid Uppsala universitet

När en människa lever med en allvarlig sjukdom handlar vården inte bara om symtom, läkemedel och behandling. Många patienter och vårdtagare funderar också över vad som fortfarande är viktigt, vad som ger kraft, vad de hoppas på och vad de är rädda för. För vissa är och förblir tro eller andlighet betydelsefullt. För andra handlar frågorna om andra saker som mening, identitet, relationer eller hur livet har förändrats – utan någon religiös anknytning.

Att uppmärksamma existentiella behov är en viktig del av personcentrerad palliativ vård, men de riskerar att förbises. Samtalsguider kan hjälpa vårdpersonal att inleda samtal om frågor som annars kan vara svåra att ta upp. I en studie från 2015 (Blaber) jämfördes fyra vanliga modeller – FICA, FAITH, SPIRITual och HOPE – och i den utvärderingen bedömdes att HOPE mest heltäckande fångade de teman kring andlighet som lyfts i vårdlitteraturen. En ny svensk studie beskriver utvecklingen av HOPE-SE, en kulturellt anpassad samtalsguide på svenska för religiösa, andliga och andra existentiella behov i en mångkulturell vård.

Varför behövs ett samtalsstöd?

Existentiella frågor kan handla om livets mening, döden, hopp, skuld, identitet eller känslan av sammanhang. Andlighet kan beskrivas som en upplevelse av mening, samhörighet eller något som går utöver det materiella. Religion handlar mer specifikt om tro, religiös gemenskap och religiösa handlingar. Områdena överlappar, och patienter använder inte alltid dessa ord själva. I svensk vård används ofta existentiella frågor som ett övergripande begrepp. De olika typerna av frågor och behov finns inte sällan sida vid sida.

Vårdpersonal kan vara osäker på hur samtal inleds eller rädd för att bli för privat, använda fel ord eller väcka känslor som är svåra att möta. Vad gör man med svaren? Samtidigt kan patienten bära på viktiga frågor som aldrig kommer fram om ingen frågar. En samtalsguide kan ge struktur och ett naturligt sätt att börja, men frågorna behöver alltid anpassas till personen, relationen och situationen. Och samtalen behöver alltid ske på patientens villkor, utifrån patientens behov.

Vad är HOPE-SE?

HOPE utvecklades i USA av läkarna Gowri Anandarajah och Ellen Hight och publicerades 2001. Samtalsguiden har därefter använts internationellt i mer än 20 år. En internationell översikt från 2025 identifierade fullständigt publicerade översättningar på sex språk utöver engelska: portugisiska, spanska, tyska, franska, nederländska och polska.

HOPE

De ursprungliga, engelskspråkliga orden bakom akronymen HOPE:

- **H:** *Sources of Hope, meaning, comfort, strength, peace, love and connection*
- **O:** *Organized religion*
- **P:** *Personal spirituality and practices*
- **E:** *Effects on medical care and end-of-life issues*

HOPE-SE tillför nu en kulturellt anpassad svensk version med 16 frågor inom fyra områden:

- **H** handlar om källor till hopp, mening, välbefinnande, styrka, lugn, kärlek och delaktighet.
- **O** handlar om organiserad religion.
- **P** handlar om personlig andlighet och andliga vanor eller handlingar.
- **E** handlar om vilken betydelse tro och livssyn kan ha för vårdens utformning.

De första frågorna är breda och vardagliga, till exempel: "Vad är viktigt för dig i den situation du befinner dig i?", "Vad hoppas du på?", "Finns det något som oroar dig?" och "Vad ger dig styrka?". Senare frågor berör tro, ett större sammanhang och om vården behöver ta hänsyn till något utifrån patientens tro eller livssyn. Guiden avslutas med en fråga om patienten vill samtala vidare med exempelvis någon i vårdteamet, kurator, psykolog eller en andlig eller religiös företrädare.

"HOPE-SE kan ge vårdpersonal ett språk och en struktur för samtal som annars riskerar att inte bli av"

Så genomfördes studien

Forskarna utgick från en tidigare svensk översättning av det ursprungliga HOPE med 18 frågor. Efter synpunkter från ett mindre pilotprojekt förenklades språket, frågor med flera delar delades upp och icke-religiösa existentiella teman fick större utrymme. Målet var en kort och praktiskt användbar guide för svensk vård, där patienter kan ha olika livsåskådningar och många inte är religiösa.

En panel med 18 yrkesverksamma inom specialiserad palliativ vård granskade utkastet: nio läkare, sex sjuksköterskor och tre kuratorer eller socionomer. De bedömde först frågornas begriplighet, användbarhet och innehåll skriftligt. Därefter deltog de i gruppintervjuer eller individuella intervjuer om formuleringar, känsliga frågor, relevans och möjliga förbättringar.

Studien prövade alltså om guiden uppfattades som begriplig, relevant och tillräckligt heltäckande av vårdpersonal. Den undersökte inte om HOPE-SE förbättrar patienternas livskvalitet eller andra vårdresultat.

Vad visade studien?

Samtliga 18 experter ansåg att HOPE-SE kunde användas för att samtala om existentiella, andliga och religiösa behov. Alla bedömde också att samtalsguiden kunde vara ett användbart stöd för att identifiera och möta dessa behov och fånga vad som är viktigt för patienten. Ingen fråga bedömdes som irrelevant.

Experterna såg tre tydliga möjligheter. Guiden kunde öppna samtal som annars lätt uteblir, flytta fokus från vårdens uppgifter till hela personen och stödja personal som känner sig osäker på hur existentiella frågor kan tas upp. Att frågorna ingår i en etablerad guide kan också göra det mer legitimt att närma sig ämnen som annars kan kännas privata.

Samtidigt framhöll deltagarna att frågor om religion eller andlighet kan upplevas som privata, särskilt innan en förtroendefull relation har byggts upp. Personalen behöver kunna möta starka känslor och frågor utan enkla svar. Det behöver också vara tydligt vilket fortsatt stöd verksamheten kan erbjuda när ett behov upptäckts.

Efter granskningen gjordes mindre språkliga ändringar och känsliga formuleringar förtydligades. En kort inledning lades också till. Där förklarar vårdpersonalen varför frågorna ställs, att patienten själv väljer vad hen vill svara på och att samtalet kan avbrytas när som helst.

"HOPE-SE bör användas flexibelt och inte genomföras på exakt samma sätt med alla"

Så kan resultaten användas i det dagliga arbetet

HOPE-SE bör användas flexibelt och inte genomföras på exakt samma sätt med alla. Vårdpersonalen kan börja med att be om lov och förklara syftet. Därefter kan breda frågor ställas om vad som är viktigt, vad som ger styrka, vad som oroar och om patienten får det stöd som behövs. Patientens egna ord får sedan styra följdfrågorna. Alla 16 frågor behöver inte ställas vid samma samtal.

Den som använder guiden behöver inte ha färdiga svar på livets stora frågor. Ofta är det viktigaste att lyssna, bekräfta känslor och visa att ämnet får finnas. Ibland är ett lyhört samtal tillräckligt; ibland behövs fortsatt stöd. Arbetsplatsen bör därför ha tydliga vägar till exempelvis kurator, psykolog, sjukhuskyrka eller annan andlig eller religiös företrädare eller någon i vårdteamet. Existentiella samtal är samtal utan svar eller krav på lösningar och handlar om att dela hur det är och känns och vad som är viktigt för just den personen.

Styrkor och begränsningar

En styrka är att utvecklingen följde en strukturerad process för kulturell anpassning och att flera yrkesgrupper deltog. Kombinationen av skriftliga bedömningar och intervjuer gav både tydliga svar och fördjupade resonemang. Frågorna ändrades stegvis utifrån experternas synpunkter.

Det finns också viktiga begränsningar. Expertgruppen var liten och särskilt utvald, och alla arbetade inom specialiserad palliativ vård. Resultaten kan därför inte automatiskt överföras till äldreomsorg, primärvård eller andra sjukhusverksamheter. Den publicerade studien omfattade endast vårdpersonal, inte patienter. En patientutvärdering har efter därefter genomförts, men resultaten är ännu inte publicerade.

Slutsats

HOPE-SE är den första expertgranskade svenska samtalsguiden på svenska för existentiella, andliga och religiösa frågor i en sekulär och mångkulturell vårdkontext. Den är utvecklad för flexibel användning oberoende av patientens tro eller livssyn. För att guiden ska användas tryggt behövs lyhördhet, rätt timing och tydliga vägar till fortsatt stöd.

Referenser

- Anandarajah G, Hight E. **Spirituality and medical practice: Using the HOPE questions as a practical tool for spiritual assessment.** *American Family Physician.* 2001;63(1):81–89.
- Blaber M, Jone J, Willis D. **Spiritual care: Which is the best assessment tool for palliative settings?** *International Journal of Palliative Nursing.* 2015;21(9):430–438. doi:10.12968/ijpn.2015.21.9.430.
- Sleeth G, Gottlieb P, Srinivasan A, et al. **Evaluation of the HOPE spiritual assessment model: A scoping review of international interest, applications and studies over 20+ years.** *BMC Palliative Care.* 2025;24:191. doi:10.1186/s12904-025-01809-z.
- Sundelöf J, Holmberg B, Melin-Johansson C. **Development and cultural adaptation of the HOPE spiritual assessment tool to Swedish (HOPE-SE): Expert evaluation in specialized palliative care.** *Palliative and Supportive Care.* 2026;24:e137, 1–9. doi:10.1017/S1478951526102533.

Lidingö, Nacka, Norrtälje, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholms stad, Sundbybergs stad, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.

Läs mer om oss på: pkc.regionstockholm.se

Kontakt: pkc.slso@regionstockholm.se

Foto: Yanan Li (om ej annat anges)

Följ oss på Facebook och Instagram

Tipsa en vän

Dela utskicket:

[Avregistrera dig från nyhetsbrevet](#)

